

Asia: VN/23227/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rakentamislain mukaisten rakentamisen luonnollisten henkilöiden pätevyysien toteamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Valtuutettua toimielintä koskevat huomiot.

Lakiesityksen mukaisesti Ympäristöministeriö voi valtuuttaa hakemuksesta Suomessa rekisteröidyn yrityksen tai yhteisön myöntämään luonnolliselle henkilölle rakentamislaisissa tarkoitettuja todistuksia pätevydestä rakentamisessa. RIA ry pitää läpinäkyvän toimintansa ja laajan asiantuntijaverkostonsa johdosta FISE Oy:tä oikeana tahona toteamaan rakentamislain mukaisia henkilöpätevyksiä. FISE Oy:n hallituksessa kullakin omistajataholla on edustus. Hallituksen vahvistaman toimintamallin mukaisesti hallitus muun ohessa nimittää pätevuyslautakunnat, hyväksyy pätevyysnimikkeet, päättää pätevyysvaatimuksiin liittyvistä yleisistä linjauksista ja hyväksyy pätevyyskohtaiset pätevyysvaatimukset.

Sihteerijärjestöt vastaavat pätevuyslautakuntien työstä FISE Oy:n kanssa tehdyn sopimuksen perusteella ja suorittavat toimintamalliin kirjattuja hakemusten käsittelyyn ja pätevyden vahvistamiseen liittyviä toimia ja mm. kirjaa myönnetyt pätevyudet FISE Oy:n pätevyysrekisteriin.

Vastuukysymysten osalta on olennaista havaita se oikea taho, joka pätevyyshakemuksia käsiteltäessä ja päätöksiä tehtäessä käyttää julkista valtaa. Käytännössä sitä käyttävät sihteerijärjestöt ja pätevuyslautakunnat. On kuitenkin selvää, että ne toimivat FISE Oy:n lukuun ja sen päätösten pohjalta. Toivomme lakiesitykseen tarkempaa henkilökunnan alakohtaista koulutus- ja kokemusvaatimusten rajauksia, koska pätevyysien myöntämiseen liittyvä asiantuntemus on pätevuyslautakuntien sihteeireillä ja pätevuyslautakuntien jäsenillä.

Liittomme pyytää kiinnittämään huomiota lakiesityksen 3 §, jossa on annettu kriteereitä valtuutetun toimielimen henkilöstön osaamisvaatimuksiin. Jos vaatimuksia sovelletaan tuleviin asiantuntijalautakuntien jäseniin, niin onko mahdollista löytää tällaisia jäseniä? Tällä hetkellä asiantuntijat tekevät ainakin osittain tuota rajattua toimintaa ja ovat päätyönään yritysten palveluksessa, jotka harjoittavat rakennusten suunnittelua tai osallistuvat työnjohtotehtäviin. Ehdotamme tämän kohdan tarkistamista. Nykyisin pätevuyslautakuntien asiantuntijat tulevat

monista eri yrityksestä ja monelta eri toimialalta ja tämä mahdollistaa asiantuntijoiden laaja-alaisen näkemyksen, miten esim. koulutusta, kokemusta ja referenssejä tulee tarkastella pätevoittämässä kokonaisuutena.

Pyydämme kiinnittämään huomiota myös lakiehdotuksen kohtaan 7 § Virkavastuu. Miten vahingonkorvauslakia (412/1974) sovelletaan jos esim. pätevoyn saanut henkilö tekee suunnitteluvirheen, mutta pätevoys on myönnetty lain osoittamien pätevoysvaatimusten rajoissa. Onko lautakunta myös suoraan vastuullinen näissä tilanteissa ja mihin vastuu rajataan? Tätä rajausta on lopullisessa laissa selvennettävä ja tarkennettava.

Todistuksen myöntämistä, todistusta ja todistuksen saajaa koskevat huomiot.

Rakentamisalalla on jo laaja kokemus pätevoittämistä. Alan järjestöjen tavoitteena on ollut vuodesta 2003 lähtien laadun parantaminen, rakennusalalla olevien henkilöiden kehittymisen edistäminen ja henkilöpätevoysiin liittyvän yhdenmukaisen informaation tuottaminen toimialalle.

Pidämme näin ollen luonnollisena, että laissa esitetty toimielin ylläpitää voimassa olevista todistuksista julkista rekisteriä, joka sisältää rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarvittavat minimitiedot. Tämä helpottaa viranomaistoimintaa ja valvontaa. Rakentamislain 71 §:ssä ja 75 §:ssä säädetään tarkasti pätevoysalojen ja -tasojen vaatimusten kriteerit. Hakijan täyttäessä pätevoyn vaatimuksen kriteerit valtuutetun toimielimen on myönnettävä hakijalle pätevoystodistus. Tämä on juuri se toimintamalli, joka on todettu toimivaksi FISE Oy:ssä. Lisäksi kansalaiset ja yritykset voivat yleisesti hyödyntää luotettavaa ”Pätevoyspalvelu” -tiedostoa hakiessaan hankkeisiinsa päteviä suunnittelijoita tai työnjohtajia. Lakiesityksessä on mainittu, miten päätöksiin haetaan muutosta (14 §). Toimielimen päätökseen voi hakea oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003). Pidämme esitystä kannatettavana koska vastaava menettelytapa on alalle vakiintunut käytäntö. (vrt. FISE Oy:n oikaisulautakunta)

Ehdotamme lisättäväksi kohtaan 12 § Todistuksen voimassaolon päättymisen, että todistus voidaan myöntää enintään seitsemäksi vuodeksi. Todistus voidaan peruuttaa todistuksen myöntäjän toimesta, jos se perustuu olennaisesti väriin selvityksiin.

Lisäys:

Todistus voidaan myös peruuttaa kokonaan tai määräajaksi jos todetaan, että todistuksen saajan on törkeällä huolimattomuudella tai osaamattomuudella aiheuttanut merkittäviä taloudellisia tai henkilövahinkoja.

Ympäristöministeriötä koskevat huomiot.

Liittomme mielestä ympäristöministeriö on oikea organisaatio valtuuttamaan hakemuksesta Suomessa rekisteröidyn yrityksen tai yhteisön myöntämään luonnolliselle henkilölle rakentamislaissa tarkoitettuja todistuksia pätevoystä rakentamisessa. Valtuutetun toimielimen tunnistaminen on ratkaisevan tärkeää, koska se määrittelee myöhemmin käsiteltävät vastuulliset tahot, kun kyseessä

on virka- ja vahingonkorvausvastuu. Myös ympäristöministeriö voi myöntää todistuksen, jos siihen on erityinen syy. Liittomme toivoo tähän kohtaan tarkennuksia, mitä nämä erityiset syyt mahdollisesti voisivat olla. Ne on syytä rajata selvästi jo tässä vaiheessa. Mielestämme valtuutus voidaan myös rajata hakemuksessa esitettyä toimintaa suppeammaksi ja päätökseen voidaan liittää toiminnan valvomiselle tarpeellisia ehtoja, kunhan rajaukset ovat tarkoituksen mukaisesti perustelu.

Rekisteriä tai rekisterinpitoa koskevat huomiot.

RIA ry pitää läpinäkyvän toimintansa ja laajan asiantuntijaverkostonsa johdosta FISE Oy:tä oikeana tahona toteamaan rakentamislain mukaisia henkilöpatentteja ja ylläpitämään rekisteriä Ympäriministeriön valtuuttamana.

Ulkomaisten tutkintojen vastaavuutta koskevat huomiot.

Laissa on esitetty, että ympäristöministeriö myöntäisi jatkossa todistukset niistä ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun lain (1384/2015) mukaisten rakentamisen tutkintojen vastaavuuksista, jotka liittyvät rakentamislain mukaisiin tutkintoihin. Laissa esitetään, että ympäristöministeriö valtuuttaa toimielimen antamaan 1 momentissa tarkoitettua todistuksen ulkomaisen tutkinnon vastaavuudesta osana todistuksen myöntämistä.

Lakiesityksen perusteluissa sekoitetaan tutkinnon tason rinnastaminen suhteessa kotimaisiin tutkintoihin ja tutkintoon sisältyneiden opintosuoritusten vastaavuuden arviointi suhteessa kunkin pätevyyden vaatimukseen. Ulkomaisen tutkinnon tason rinnastamisesta suomalaisiin tutkintoihin on tähän asti vastannut opetushallitus. Hakijoiden opintosuoritusten vastaavuusarviointi taas on tehty ja on jatkossakin tarkoituksenmukaisinta tehdä pätevyyslautakunnissa.

Opetushallitus edustaa parasta asiantuntijuutta arvioimaan ulkomaisten tutkintojen vastaavuutta. Liittomme kokemus tästä työstä on erittäin hyvä. Opetushallituksen vuosittain myöntämistä ulkomaisten tutkintojen vastaavuustodistuksesta vain pieni määrä on rakentamisalan tutkintoja. Kokemuksesta voimme myös todeta, että ulkomaisten opintojen vastaavuuden määrittämiseen ei löydy ammattitaitoa nykyisistä pätevyyksistä toteavista organisaatioista

Siirtymäaikaa koskevat huomiot.

Lakiesityksen 15 § on määritelty siirtymäsäännökset. Esityksen mukaan ympäristöministeriö voi hyväksyä toimielimen esityksestä yrityksen tai yhteisön ennen tämän lain voimaantuloa myöntämät vapaaehtoiset pätevyudet tämän lain mukaisiksi pätevyyksiksi, joko kokonaan tai osittain enintään viideksi vuodeksi, jonka aikana henkilön on haettava tämän lain mukaista todistusta pätevyydestään. Vapaaehtoiset pätevyudet voidaan hyväksyä ajallisesti voimassa oleviksi vain alkuperäiseksi jaksoksi. Liittomme näkemys on, että lakiesityksen astuessa voimaan 1.1.2024 esitetty siirtymäsäännös tulee aiheuttamaan pätevyyspalvelujen tuottajille hallitsemattoman työmäärän kasvun ja avoimien, vielä toteamattomien pätevyysien, käsittelyn ruuhkautumisen. Liittomme ehdottakin, että ympäristöministeriön on käynnistettävä alan pätevyystoimintaa harjoittavien yritysten kanssa selvitystyö, jolla varmistetaan alan resurssien riittävyys.

Mahdolliset muut huomionne esitysluonnoksesta.

Lakiesityksessä ei ole huomioitu sitä, että arkkitehdin ammatti on yksi ammattipätevyysdirektiivin (2005/36/EY) ammattipätevyyden piiriin kuuluvista ammateista. Arkkitehtitutkintoon ei tällöin voida pätevyyden toteamisen osalta noudattaa kansallista rakentamislakiin perustuvaa tutkinnon tason mukaista vaatimusluokkaa arviointia. Tämä tarkoittaa sitä, että EU:n alueelta tulevat direktiiviin notifioidut arkkitehdin tutkinnot yhdessä riittävän työkokemuksen kautta tulisivat automaattisesti ammattipätevyyden tunnustamisen piiriin.

Rakennusinsinöörit ja -arkkitehdit RIA ry lausuu esitysluonnoksesta pyydettyssä ajassa, mutta haluamme huomauttaa, että lakimuutosta koskeva menettely kuulemisen suhteen ei ole hyvän hallintotavan mukainen, koska lausuntoaika on lyhyt eikä esitysluonnosta ole aikaisemmin voinut kommentoida. Annettu lausunto on asiantuntijalausunto.

Sandberg Kimmo
Rakennusinsinöörit ja -arkkitehdit RIA ry